

ASPECTE PRIVIND RAPORTAREA FINANCIARĂ ȘI FISCALĂ A ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

HAREA Ruslan,

dr., Academia de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova

***Abstract.** This article contains information about the need and importance of financial reports for non-commercial organizations in the Republic of Moldova. Similarly, it is opportune to inform the large public about the activities in the non-commercial sector through the financial reporting, as well as the notification of the financing agencies about the use of the sources offered according to their original destination.*

Keywords: accounting, financial reports, non-profit, NGO, sponsorship..

JEL CLASSIFICATION: M41.

Orice entitate care operează pe teritoriul Republicii Moldova trebuie să prezinte diferite forme de raportare financiară și dări de seamă către diferite organe de stat în conformitate cu prevederile legislație în vigoare. Organizațiile necomerciale (ONG) care activează în țară nu fac excepție. Cu toate acestea, pentru astfel de entități este prevăzută o altă compoziție a formelor de raportare și diferite situații specifice.

Ce este un ONC?

Organizația necomercială este o persoană juridică nelucrativă, non-profit, al cărei venit se utilizează la atingerea scopurilor statutare a acesteia și nu poate fi distribuit sub nici o formă între fondatori, membri, membrii organelor sale și angajați. Organizația dispune de patrimoniu distinct, necesar activității prevăzute în statut și răspunde pentru obligații sale cu activele patrimoniului său.

O astfel de entitate are toate caracteristicile entității juridice: are bilanțul propriu; poate deschide conturi la bănci; are dreptul la ștampile cu numele său; acționează în baza statutului propriu; este creată pentru o perioadă nelimitată de activitate. Aceste entități sunt create pentru realizarea activităților sociale, culturale, educaționale, politice și alte activități similare, al căror scop este obținerea beneficiilor publice. Cele mai renumite astfel de organizații sunt cele cu activități caritabile.

Cine are nevoie de rapoarte financiare?

După cum se cunoaște, unul dintre motivele principale pentru păstrarea înregistrărilor contabile este accesarea informațiilor despre modul în care se desfășoară organizația. Constituind sisteme și bugete de contabilitate, următorul pas este de a produce rapoarte financiare pentru a raporta și a monitoriza activitățile financiare ale organizației.

Rapoartele financiare sunt necesare în primul rând de cei responsabili de gestionarea organizației și de agențiile actuale și potențiale de donatori.

Cei responsabili de gestiunea financiară a unei ONC trebuie, de asemenea, „să dea un cont” cu privire la gestionarea lor către o gamă largă de părți interesate.

Principalele rezultate de raportare includ:

În cursul anului financiar, informațiile contabile sunt sintetizate și transformate în conturi de gestiune pentru monitorizarea internă a progreselor înregistrate în raport cu bugetul.

La sfârșitul exercițiului, conturile anuale (respectiv Bilanțul și Situația de venituri și cheltuieli) pentru a raporta rezultatul către părțile interesate externe.

La intervale de timp, o ONG va fi, de asemenea, obligată să completeze rapoarte speciale privind progresele înregistrate agențiilor donatoare.

Furnizarea conturilor este păstrată într-o manieră adecvată și verificată pentru corectitudine, întocmirea unui raport financiar nu este la fel de consumatoare de timp pe cât credeți.

Cine are nevoie de informații financiare?

Personalul proiectului - pentru a ști cât de mulți bani și resurse sunt disponibili pentru proiectele lor, cât și ceea ce a fost cheltuit până acum.

Managerii - pentru a ține cont de modul în care sunt utilizate fondurile proiectului, mai ales în comparație cu planurile inițiale. Pentru a ajuta la planificare pentru viitor.

Personalul pe finanțe - pentru a vă asigura că există suficienți bani în conturile curente la bancă în scopul realizării lucrurilor pe care ONG-ul trebuie să le execute.

Consiliul de administrație - pentru a ține cont de modul în care sunt folosite resursele realizarea obiectivelor ONG-urilor.

Donatorii - pentru a se asigura că granturile sunt utilizate conform Acordului de grant și că obiectivele proiectului sunt îndeplinite. Totodată, pentru a considera să sprijine o organizație în viitor.

Guvernul - pentru a vă asigura că ONG-ul plătește toate impozitele datorate și că acesta nu abuzează de statutul său de organizație „non-profit”.

Beneficiarii proiectului - să știe cât costă pentru a furniza serviciile în care sunt implicați drept beneficiari și pentru a decide dacă aceasta este o valoare bună pentru comunitatea lor.

Publicul larg - să știe ce generează și realizează ONG-ul în cursul anului și pentru ce sunt folosiți banii.

Care sunt Rapoartele anuale?

Se menționează în acest sens Bilanțul și Situația de venituri și cheltuieli. Aceste situații financiare anuale sunt prezentate în rezumat:

- de unde vin banii;
- în ce scop au fost primiți;
- modul în care au fost cheltuiți;
- și care impactul pozitiv al utilizării acestor bani.

Rapoartele anuale, constituie principalul pachet publicitar și de informare disponibil și vor fi de interes pentru mulți utilizatori. Din acest motiv, rapoartele anuale ar trebui:

- să prezinte organizația în cea mai bună lumină posibilă;
- să-și promoveze activitatea;
- satisfacă nevoile celor care folosesc conturile;
- și îndeplinesc cerințele auditorilor.

În cazul în care rapoartele anuale ale ONG-urilor indică fonduri mari acumulate, acestea pot da impresia că organizația are resurse foarte bune, iar donatorii pot fi mai puțin înclinați să ofere sprijin pentru noile inițiative.

Există, totuși, motive întemeiate pentru care o organizație va avea rezerve de numerar - de exemplu, fonduri puse deoparte pentru a înlocui echipamentele sau un fond de apel pentru clădiri. Trebuie furnizată o explicație pentru a reasigura potențialii donatori că este într-adevăr nevoie de sprijinul lor.

Interpretarea situațiilor financiare.

Scopul revizuirii rapoartelor financiare ale ONG-urilor este acela de a evalua starea de sănătate a organizației și de a verifica dacă fondurile sunt utilizate conform destinației - adică pentru a atinge obiectivele organizației.

Numerele luate de la sine nu ne spun foarte mult. Este nevoie de ceva pentru a le măsura - cum ar fi compararea lor cu organizații similare, măsuri sau obiective standard sau conturi anterioare.

Când se interpretează Situațiile financiare privind bilanțul și veniturile și cheltuielile, se utilizează două tipuri de analize financiare:

1. *Analiza tendințelor* care întrebă: Cum se obține comparabilitatea cu ultima perioadă?
2. *Analiza proporțională* care oferă un mijloc de interpretare și comparare a rezultatelor financiare.

Analiza tendințelor necesită cel puțin de două seturi de cifre compilate utilizând aceleași tehnici contabile și afișând informații pentru două perioade consecutive, de obicei de la an la alt an.

Prin compararea cifrelor, este posibil să se detecteze tendințele și să se utilizeze aceste informații pentru a anticipa tendințele viitoare sau pentru a stabili obiective noi.

Analiza tendințelor este mai semnificativă dacă este combinată și cu analiza raportului financiar.

Analiza proporțională este utilizată pe scară largă în afaceri pentru a evalua rentabilitatea și eficiența companiilor. Analiza proporțională în sectorul non-profit este mai puțin comună, dar este totuși foarte utilă dacă este adaptată pentru sector.

Proporțiile permit compararea rapoartelor exprimate în diferite valute și între organizații de scară diferită, transformându-le într-o măsură similară. Agențiile donatoare utilizează adesea această tehnică atunci când evaluează performanța, în special pentru a compara costurile relative - cum ar fi cheltuielile administrative - între organizații sau proiecte similare.

Importanța proporțiilor se află în indicii pe care aceștia le pot furniza la ceea ce se întâmplă, nu ca măsură absolută a performanțelor bune sau rele. Analiza proporțională ajută membrii consiliului și managerii să răspundă la trei întrebări importante:

1. Sustenabilitatea financiară - va avea organizația noastră banii de care are nevoie pentru a continua să activeze mâine ca și astăzi?
2. Eficiență - organizația servește cât mai mulți oameni cu resursele sale pentru cel mai mic cost posibil?
3. Eficiența - organizația face o sarcină responsabilă de gestionare a banilor?

Analiza contului de venituri și cheltuieli. Poate fi utilizat coraportul din Situația de venituri și cheltuieli prin transformarea fiecărui element rînd într-un procent din venitul total. Acest lucru oferă un ghid referitor la importanța relativă a diferitelor zone din declarație. De exemplu, costurile relative ale administrației față de costurile directe ale proiectului. Acest lucru este util pentru atragerea atenției asupra domeniilor importante și departe de problemele nesemnificative.

Acest calcul indică, de asemenea, nivelul dependenței donatorilor - prin împărțirea totalului granturilor donatorilor cu venitul total. Dacă strategia de finanțare vă conduce spre o mai mică dependență de ajutorul extern, raportul de dependență va contribui la stabilirea și să monitorizeze nivelul țintă.

Un nivel suplimentar de analiză poate fi obținut prin compararea cifrelor pentru datele anuale și anterioare cu scopul de a detecta tendințele.

Analiza bilanțului. Un raport de supraviețuire poate fi calculat prin raportarea rezervelor generale, denumite uneori „rezerve libere” pe venitul total. Dacă se multiplică apoi cifra rezultată cu 365, aceasta va indica, în zile, cât timp organizația ar putea supraviețui în anul următor, dacă venitul va fi permanent și nivelul activității va rămâne același. Desigur, acesta este un scenariu foarte ipotetic, deoarece, în practică, organizația ar contracta operațiuni în cazul în care veniturile sale ar fi reduse drastic.

Testul acid sau raportul rapid ridică întrebarea: Pot fi achitate acum datoriile? Acesta raportează activele curente, minus activele mai puțin „lichide”, cum ar fi acțiunile și plățile anticipate (cu alte cuvinte, creanțele curente și soldurile de numerar numai) din pasivele curente. Raportul rezultat ar trebui în mod ideal să fie în intervalul de 1 : 1. Un raport de 1 : 1 sugerează că o organizație are suficient numerar pentru a-și plăti datoriile imediate.

Pentru ONG care activează în Republica Moldova sunt obligatorii următoarele forme de raportare specifice pentru activitatea acestora:

1. Rapoarte prezentate instituțiilor de stat:
  - a. **Situațiile financiare ale organizațiilor necomerciale** care se prezintă anual și se compilează potrivit prevederilor Indicațiilor metodice privind particularitățile contabilității în organizațiile necomerciale aprobate prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr.188 din 30.12.2014.
  - b. **Raportul statistic trimestrial nr. 5-CON „Consumurile și cheltuielile organizațiilor necomerciale”** care se prezintă cu informația pentru fiecare semestru de 4 ori pe anul calendaristic.

c. **Declarația cu privire la impozitul pe venit pentru organizațiile necomerciale**, forma ONG17, care se prezintă anual.

2. Rapoartele prezentate organelor de cărmuire interne sau Adunării generale a membrilor ONC:

a. **Raportul privind utilizarea mijloacelor cu destinație specială** pentru un an de activitate.

b. Executarea bugetului privind utilizarea mijloacelor cu destinație specială pentru anul precedent.

c. **Proiectul Bugetului general al mijloacelor cu destinație specială** pentru anul viitor.

3. Rapoarte prezentate diferitor finanțatori cu privire la valorificarea surselor primite de la aceștia prin diferite forme:

a. **Raportul financiar privind utilizarea mijloacelor beneficiate** sub formă de grant sau donație filantropică.

b. **Raportul narativ** privind realizarea obiectivelor impuse de finanțator prin contractul de grant sau donație filantropică.

Dacă prima categorie de rapoarte se prezintă în forme unice pentru toate ONC din Moldova, atunci celelalte 2 categorii sunt individuale și se elaborează de către însuși ONC în cazul categoriei de raportare pe interior, ori sunt impuse prin regulile speciale ale organizației finanțator, pentru sursele cooptate din afara ONC.

În mod distinct pentru *Situațiile financiare ale organizațiilor necomerciale* trebuie de menționat că acestea cuprind patru părți componente:

1. Bilanțul contabil.
2. Situația de venituri și cheltuieli.
3. Situația modificărilor surselor de finanțare.
4. Notă explicativă la situațiile financiare.

Bilanțul include informații aferente soldurilor existente la data raportării privind:

1) activele – resurse economice identificabile și controlabile de către organizația necomercială ce provin din fapte economice trecute, care sunt utilizate în desfășurarea activității statutare;

2) capitalul propriu – mărimea surselor de finanțare aflate în dispoziția organizației necomerciale, rămase în activele acesteia după scăderea datoriilor;

3) datoriile – obligații existente ale organizației necomerciale, inclusiv finanțările cu destinație specială, provenite din fapte economice trecute a căror stingere contribuie la o reducere a resurselor, purtătoare de beneficii economice.

Dacă Bilanțul prin sine reprezintă un tablou al situației patrimoniale a ONC în similitudine cu situația din Bilanțul altor entități, atunci în cazul Situației de venituri și cheltuieli se respectă strict regula non-profit și se utilizează două definiții specifice:

- **Excedent**, ce constituie *diferența pozitivă* între veniturile aferente mijloacelor cu destinație specială și cheltuielile aferente mijloacelor cu destinație specială sau din alte activități statutare;

- **Deficit**, ce constituie *diferența negativă* între veniturile aferente mijloacelor cu destinație specială și cheltuielile aferente mijloacelor cu destinație specială sau din alte activități statutare.

Situația de venituri și cheltuieli include informații privind:

1) *veniturile* – creșteri ale beneficiilor economice înregistrate pe parcursul perioadei de gestiune, sub forma intrărilor sau majorării activelor ori diminuării datoriilor, care au drept rezultat creșteri ale capitalului propriu. Acestea cuprind: veniturile aferente mijloacelor cu destinație specială, alte venituri (cu excepția veniturilor din activitatea economică) și veniturile din activitatea economică.

2) *cheltuielile* – diminuări ale beneficiilor economice înregistrate pe parcursul perioadei de gestiune sub formă de ieșiri sau reduceri ale valorii activelor sau de creșteri ale datoriilor care contribuie la diminuări ale capitalului propriu. Acestea cuprind: cheltuielile aferente mijloacelor cu

destinație specială, alte cheltuieli (cu excepția cheltuielilor din activitatea economică), cheltuielile din activitatea economică și cheltuielile privind impozitul pe venit.

3) *rezultatul din activitatea statutară a organizației necomerciale* – excedentul (deficitul) din activitatea statutară (cu excepția activității economice) și profitul (pierderea) din activitatea economică.

Un aspect distinct în *Situațiile financiare ale organizațiilor necomerciale* este Situația modificărilor surselor de finanțare. Aici se prezintă dinamica tuturor tipurilor de finanțări ale patrimoniului provenite din diferite surse: din buget, granturi, donații, aporturi ale fondatorilor și autofinanțările.

Situația modificărilor surselor de finanțare prezintă informația privind soldurile și fluxul:

- 1) mijloacelor cu destinație specială;
- 2) mijloacelor nepredestinate;
- 3) contribuțiilor fondatorilor și membrilor;
- 4) fondurilor;
- 5) altor surse de finanțare.

Nota explicativă conține informații suplimentare care nu sunt incluse în situațiile financiare. Nota informativă conține mai multe informații despre activitățile derulate în timpul anului cu specificarea aspectelor pozitive și a rezervelor de activitate pe anul viitor.

Pe lângă informațiile prezentate, nota explicativă trebuie să conțină cel puțin:

- 1) informații privind corespunderea situațiilor financiare Standardelor Naționale de Contabilitate și Indicațiilor metodice;
- 2) dezvoltarea politicilor contabile;
- 3) dezvoltarea informației privind executarea bugetelor aferente proiectelor realizate și alte informații despre situația patrimonială și activitățile ONG.

Tot în raportul anual al organizației ar trebui să fie prezentate și destinația fondurilor, sponsorii și valorile donate, susținătorii obiectivelor statutare (persoane fizice și juridice), finanțatorii externi.

Nu în ultimul rând, la finalul raportului ar trebui să fie vizate obiectivele ONG-ului și planul pentru atingerea acestora pentru următorul an. Toate aceste informații prezentate mai sus contribuie la îmbunătățirea transparenței referitoare la activitatea ONG-ului.

În mod opțional, situațiile financiare anuale pregătite de către o organizație trebuie auditate și certificate de către un auditor financiar autorizat. Îndeplinirea acestei condiții îmbunătățește credibilitatea acestora. Pe lângă auditarea situațiilor financiare, există și un al doilea tip de audit aplicabil unui ONG, așa numitul „audit al celor 3E”.

Ce reprezintă „auditul celor 3E”?

„Auditul celor 3E” reprezintă auditul performantei ONG-ului în ceea ce privește utilizarea resurselor de care dispune acesta, respectiv auditarea modului cum au fost cheltuiți banii acumulați. Auditul performantei reprezintă evaluarea activității unei organizații în sensul verificării dacă resursele sunt utilizate economic, cu eficiență și, efectiv, și ca cerințele de responsabilitate sunt urmărite.

Realizarea și publicarea unui raport de activitate, oferă organizației un plus de credibilitate atât în fața beneficiarilor, cât și față de viitorii sponsori și voluntari.

Raportarea financiară corectă asigură un Buget eficient pentru anul viitor de activitate, deoarece informația despre activitățile derulate anul precedent permit să se previzioneze sursele necesare pentru menținerea activităților pe anul viitor.

Acest aspect ține de asigurarea durabilității activităților ONG în condițiile când sursele de finanțare devin tot mai dificil de obținut și se pune accentul pe autofinanțarea activităților. În termenul diferitor finanțatori lucrul descris mai sus se prezintă sub noțiune de sustenabilitate, iar aceasta este criteriul cel mai important când se ia decizia de oferi o finanțare către o ONG.

Există șapte principii de gestiune financiară eficientă pentru ONG-uri pe care le urmăresc majoritatea finanțatorilor. Acestea oferă un ghid la nivel înalt pentru administratori și pentru

managerii de rang înalt, care îi ajută să se asigure că organizația lor utilizează eficient fondurile și că personalul lucrează în mod corespunzător. Ele oferă, de asemenea, o listă de verificare utilă atunci când se decide dacă să se finanțeze alte ONG-uri.

1. **Administrarea.** Organizația trebuie să aibă grijă de resursele care îi sunt încredințate și să se asigure că acestea sunt utilizate în scopul dorit. Consiliul de administrație are responsabilitatea generală pentru acest lucru. În practică, managerii o realizează printr-o planificare strategică atentă, prin stabilirea de controale adecvate, prin luarea în considerare a riscurilor și prin înființarea unor sisteme care să funcționeze în concordanță cu cele două reguli de aur ale muncii în teren ale ONG-urilor.

2. **Responsabilitatea.** Organizația trebuie să explice modul în care și-a folosit resursele și ceea ce a obținut ca rezultat tuturor părților interesate, inclusiv beneficiarilor. Toate părțile interesate au dreptul să știe cum au fost utilizate fondurile și autoritatea lor. ONG-urile au o obligație operațională, morală și legală de a-și explica deciziile și acțiunile și de a-și prezenta rapoartele financiare la control.

3. **Transparența.** Organizația trebuie să fie deschisă în privința activității sale, oferind informații despre activitățile și planurile sale părților interesate relevante. Aceasta include pregătirea unor rapoarte financiare exacte, complete și la timp, precum și punerea lor la dispoziția părților interesate, inclusiv a beneficiarilor. Dacă o organizație nu este transparentă, atunci poate da impresia de a avea ceva de ascuns.

4. **Integritatea.** La nivel personal, persoanele din organizație trebuie să opereze cu onestitate și proprietate. De exemplu, managerii și administratorii trebuie să dea exemplul în urmărirea procedurilor și prin declararea oricăror interese personale care ar putea intra în conflict cu îndatoririle lor oficiale. Integritatea rapoartelor financiare depinde de exactitatea și exhaustivitatea înregistrărilor financiare.

5. **Viabilitatea.** Cheltuielile trebuie menținute în echilibru cu fondurile primite, atât la nivel operațional, cât și la nivel strategic. Viabilitatea este o măsură a continuității și securității financiare a ONG-urilor. Administratorii și managerii trebuie să elaboreze o strategie de finanțare pentru a arăta modul în care ONG-ul își va îndeplini toate obligațiile financiare și va livra planul său strategic

6. **Standarde contabile.** Sistemul de evidență și documentare financiară trebuie să respecte standardele și principiile contabile acceptate la nivel internațional. Orice contabil din orice colț al lumii ar trebui să poată înțelege sistemul organizației pentru păstrarea înregistrărilor financiare.

7. **Consistență.** Politicile și sistemele financiare ale organizației trebuie să fie coerente în timp. Acest lucru promovează operațiuni și transparență eficiente, în special în ceea ce privește raportarea financiară. Deși este posibil ca sistemele să fie adaptate nevoilor în schimbare, trebuie evitate schimbările inutile. Abordările incoerente la gestiunea financiară pot fi un semn că situația financiară este manipulată.

Totodată, fondurile primite din partea UE se gestionează în corelare cu cerințele prevăzute prin diferite instrucțiuni. Acestea implică mecanisme obligatorii de cheltuire sau consum a surselor oferite din fondurile UE:

1. **Rambursarea costului.** Finanțarea se bazează pe partajarea costurilor. Aceasta înseamnă că finanțatorul contribuie până la un procentaj maxim din costurile eligibile suportate pentru realizarea lucrării, astfel cum este definită în Acordul de finanțare.

2. **Siguranța sistemului de contabilitate și raportare.** Pentru a pregăti și a asigura rapoarte financiare cuprinzătoare și conforme, beneficiarii trebuie să stabilească și să opereze, pe parcursul tuturor etapelor de punere în aplicare a programului de lucru, un sistem fiabil de colectare, înregistrare și raportare a tranzacțiilor financiare. Se vor păstra documentele justificative legate de aceste tranzacții pentru a justifica toate costurile reale suportate și veniturile generate de programul de lucru. Prin urmare, procedurile contabile trebuie să permită o reconciliere directă a costurilor și veniturilor declarate în legătură cu programul de lucru cu documentele justificative corespunzătoare.

3. *Care sunt costurile eligibile?* Pentru a fi eligibile, toate costurile trebuie să fie:

- efectiv suportate în decursul duratei programului de lucru (adică exercițiul financiar pentru care a fost primit subvenția de funcționare);
- indicate în Bugetul Proiectului sau au fost acceptate de finanțator ca fiind justificate și necesare pentru atingerea obiectivelor acțiunii / programului de lucru;
- în legătură cu programul de lucru și necesare pentru punerea sa în aplicare;
- identificabile și verificabile, în special înregistrate în evidențele contabile ale beneficiarului și determinate în conformitate cu standardele contabile aplicabile ale țării în care este stabilit beneficiarul și cu practicile obișnuite de contabilizare a costurilor ale beneficiarului;
- în conformitate cu cerințele legislației fiscale și sociale aplicabile;
- rezonabile, justificate și conforme cu principiul bunei gestiuni financiare, în special în ceea ce privește economia și eficiența.

4. *Ce sunt costuri neeligibile?* Toate costurile care nu îndeplinesc criteriile de „costuri eligibile”, inclusiv: - randamentul capitalului; - cheltuielile cu datoriile și deservirea datoriilor; - provizioane pentru pierderi sau datorii; - dobânzile datorate; - datorii dubioase; - pierderi de curs valutar; - costurile transferurilor de la finanțator percepute de banca unui beneficiar; - costurile declarate de beneficiar în cadrul unei alte acțiuni sau al unui program de lucru care beneficiază de o subvenție finanțată din bugetul finanțatorului; - contribuțiile în natură de la terți (inclusiv munca voluntară); - cheltuieli excesive sau nesăbuite; - TVA deductibilă.